

SF

eridas

Ken MacLeod

PAŽINTI PASAULĮ

401 PASAULINĖS FANTASTIKOS AUKSO FONDAS

Knjgute.it

Ken MacLeod
PAŽINTI PASAULĮ
Mokslinės fantastikos romanas

Gigantiškas erdvėlaivis, išskridęs ieškoti Žemės tipo planetos, artėja prie tikslo.

Pirminiai tyrimai parodė, kad šiame pasaulyje be primityvių dumblių ir bakterijų nieko daugiau nėra. Tačiau skrydžiui besibaigiant, žmonės aptinka čia esant gana civilizuotą šikšnosparnių bendruomenę.

Tai pirmas istorijoje atvejis, kai žmonija susiduria su proto broliais... o gal priešais.

Iš anglų kalbos vertė BRONIUS BRUŽAS
Serija "Pasaulinės fantastikos Aukso fondas"
401 tomas. Serija įkurta 1990m.

Ken MacLeod LEARNING THE WORLD
London, Orbit, 2005

Copyright © by Ken MacLeod, 2005

Cover art copyright © Stephan Martiniere, 2004

Vertimas į lietuvių kalbą © leidykla "Eridanas", 2007

Elektroninė versija © Knygute.lt, 2011

Gyventojų skaičius neapsakomai išaugs, ir Žemė taps tikru sodu. Vyriausybės spręs iškylančius klausimus demonstruodamos klubų komitetams būdingą rimtį ir profesionalumą. Susidomėjimas, nūnai jaučiamas politikai, bus nukreiptas į mokslą. Žmonės su entuziazmu aptarinės naujienas iš chemikų ir biologų laboratorijų arba astronomų observatorijų... Ligas pavyks išrauti su šaknimis; susidorojus su senėjimo priežastimis, bus atrastas nemirtingumas. Kadangi Žemėje ne tiek jau daug vietos, vėliau žmonija pakils į kosmosą, įveiks beores, planetas ir žvaigždes skiriančias, sacharas. Žemė taps Šventove, kurią iš visų visatos kampelių lankys piligrimai. Galų gale žmonės įvaldys gamtos jėgas ir savo rankomis ims kurti sistemas bei pasaulius.

**Vinvudas Rydas, "Žmogaus kančia",
1872-ieji**

Su vertimu susijusi pastaba: dėl patogumo knygos veikėjų, kurie apskaičiavimus atlieka aštuntainėje sistemoje, naudojami skaitmenys retsykiais perteikiami dešimtainėje. Negyvos mokslinės kalbos sąvokos pateikiamos kaip Lotynų kalbos terminai. Tam yra paaiškinimas.

Autorius

1

LAIVO KARTA

PASAULIO PAŽINIMAS

14364:05:12 17:24

Pasauliui keturi tūkstančiai metų. Šį faktą išsiaiškinau, kai man buvo aštuoneri. Aš esu Atominio Diskurso Audra. Pirmąsyk rašau tai, ką galės perskaityti kiti. Jaučiuosi keistai, ir man truputį nedrąsu, bet nesiliauju savęs tikinusi, jog daug skaitytojų vis tiek neturėsiu.

14364:05:13 18:30

Argi ne juokinga? Pasirodo, kai kas mano užrašus vis dėlto skaito. Dž. domina, kaip sužino-

jau, kiek pasauliui metų. Nuo tos dienos praėjo šešeri metai, bet aš gan neblogai ją prisimenu. Buvau labai jauna ir anuomet ne viską supratau, tačiau žvelgdama į praeitį suvokiu, jog mano gyvenime tie įvykiai atliko itin reikšmingą vaidmenį. Todėl apie juos ir užsiminiau. O dabar papasakosiu smulkiau.

- Kiek pasauliui metų? - paklausiau savo motinos-globėjos.

- Nežinau. Kodėl pati nepasiieškai informacijos?

- Aš ją radau, - atsakiau. - Bet negaliu patikėti.

- Kodėl?

- Septyniolika milijardų metų? Tai neįmanoma.

- O... - nutęsė ji. - Tu kalbi apie visatą. Na... viską, ką mes matome. Žvaigždes ir galaktikas.

Pasišalinau ir duomenų bazei pateikiau konkretesnę užklausimą. Nieko doro nepešusi grįžau pas motiną-globėją.

- Apie mūsų pasaulį nerandu jokių žinių, - pasiskundžiau.

- Ką gi, - atsiliepė ji ir bedė pirštu į dangų. -

Pažiūrėk. Matai, kur saulės juosta susijungia su siena? Už pastarosios, priešakiniam kūgyje, tu aptiksi kiliu vadinamą struktūrą.

- Kažką panašaus į valtį apačią?

- Taip, tam tikra prasme. Ten yra variklio pagrindas, pirmoji surinkta laivo dalis, ant kurios turėtų būti pažymėta galutinio montažo data. Ji ir parodys pasaulio amžių.

- Tu jo nežinai?

- Ne. - Ji susiraukė kaip įprasta suaugusiems, kai jie bandydavo atkapstyti informaciją. - Atsiminimuose tokios žinios neužfiksuotos.

- Gerai, - nusprendžiau. - Aš ten pakilsiu.

- Puiku! Padėsiu tau susiruošti.

Po pusvalandžio ant pečių užsimečiau kuprinę, apsunkusią nuo litro vandens bei kilogramo sumuštinių, ir leidausi į kelionę dangun. Išmygau iš valdos ir netrukus, prie pat tankaus senų medžių atžalyno, atradau kopėčias. Apie jų egzistavimą žinojau nuo mažų dienų, bet niekas iš mūsų nedrįso užsikarti aukščiau nei keletu dešimčių skersinių. Toji lipynė smigo į padanges kaip aitvaro gija. Jos zigzagai išsilygindavo į blyšką liniją ir pranykdavo iš akių. Nuo kopėčių taip lengvai nenukrisi - pakopas supo vieni greta kitų sulituoti žiedai. Maždaug

kas trisdešimt metrų galėjai atsipūsti nedidelėje aikštelėje. Pirmąją dieną įveikiau kilometrą, užkopiau ant erdvios platformos, sukrimtau sumuštinių, atsigėriau ir nusišlapinau kampe lyg švaros neapmokytas kačiukas. Valgydama stebėjau, kaip žemę užkloja mano pusėn slenkantis šešėlis. Jis užliejo kopėčias tarsi atlikęs lemiamą šuolį, ir saulės juosta pajuodavo. Tolimoje, nuo kitos pasaulio pusės sklindančioje šviesoje mano kraštas atrodė blausus ir gražus. Po kelių minučių aptemusioje scenoje sumirgėjo žiburiai. Po kurio laiko susiriečiau į kamuoliuką ir užmigau. Kai atsibudau, akiratyje vėl tvieskė saulės juosta, toli kaip visada, nors nuo žemės mane skyrė milžiniškas atstumas. Jau buvau bepradedanti svarstyti, ar nereikėtų grįžti apačion, kai ant platformos nutūpė paketu nešina varna.

- Pusryčiai, - tarė paukštis. - Ir pietūs. Mama perduoda linkėjimus.

- Padėkok jai nuo manęs, - paprašiau.

- Gerai, - atsakė varna ir nuskrido. Iš kranklių nekokie pašnekovai. Dideliam savo džiaugsmui, išvyniojusi paketą pamačiau karštos kavos puodelį, grūdėtą duoną, vandens butelį ir pietums skirtus sumuštinis. Kol pusryčiauau, leidau drabužiams mane apšluostyti. Paprastai

rytais maudausi. Apranga neblogai pasidarbovo, tačiau nuo jos brūžavimo man šiek tiek kuteno ir graužė odą. Kai pasisotinau, sukramčiau dantų valiklį ir apsidairiau. Iš viršaus mano valda atrodė mažutėlė. Aplink ją driekėsi gausybė kitų valdų ir miestų. Prieš save aiškiai mačiau ežerus, kalvas bei lygumas. Platforma, ant kurios tupėjau, buvo beveik viename lygyje su viršūnėmis šlakų krūvų, suverstų greta priešakinės sienos. Tarp manęs ir saulės juostos praplaukė pora debesų: vienas jų užtvindė miestą liūtimi. Kaip keista žiūrėti į lietuį iš šono. Jaučiausi lyg stebėdama konkretų dalyką, o ne kintančias oro sąlygas. Dar labiau mane sudomino orlaivis, sukantis ratus viršuje, ir pora skraidyklių, kurios kilo nuo žemės arba leidosi. Ryžtingai pažvelgusi į viršų pratęsiau žygį.

Aišku, iki galo aš nekopiau. Nors man nestigo užsispyrimo, būčiau lipusi visą mėnesį, net jeigu kopėčios ir siektų priešakinį kūgį (bet jos, žinoma, nesiekė). Įpusėjus antrajai kelionės dienai, plačioje aikštelėje, už poros šimtų metrų virš manęs, nutūpė nedidelis orlaivis. Kai iki jos nusigavau, išvydau manęs laukiantį žmogų. Jis pasilenkė, ištiesė ranką, ir padėjo užsiropšti likusiais skersiniais. Pagalbos man ne-

reikėjo, bet aš neprieštaravau.

Vyriškis atsitraukė, ir kelias sekundes mudu žvelgėme vienas į kitą tylėdami. Jis vilkėjo juodą dukslų kombinezoną, pats buvo ne ką šviesesnio gymio. Veido bruožai tarytum išraižyti iš raudonmedžio. Aplink akis ir lūpas mačiau galias raukšles.

- Aš esu Konstantinas Vyriausiasis, - tarė nepažįstamas.

Vardas pasirodė negirdėtas, bet, mano nuomone, jam tiko.

- Atominio Diskurso Audra, - prisistačiau ir atsisėdau ant platformos.

- Žinau. Tavo motina-globėja manęs paprašė tau pagelbėti. - Jis galva kryptelėjo į orlaivį. - Jei nori, galėčiau tave nuskraidinti į kilį.

Iki kelionės tikslo ketinau nusigauti savo jėgomis, tačiau atvykėlis su skraidykle puikiai derėjo prie žygio ir tik sustiprino mano ryžtą, užuot jį prislopinęs. Be to, šiuo momentu geriau įsivaizdavau, kiek laiko sugaiščiau, jeigu lipčiau iki pat viršaus.

- Gerai, - atsakiau. - Ačiū.

Vyriškis žengė arčiau ir į mane įsispoksojo. Pastebėjau, kaip nežymiai krestelėjo galva, tarsi jis būtų kažko neįžiūrėjęs mano akyse

(dabar suprantu, kad norėjo įžvelgti mirksinčią membraną). Galop nusivedė prie orlaivio, gestu paragino įsitaisyti priekinėje, žemesnėje sėdynėje, parodė, kaip užsisėgti diržus ir padavė perregimus apdangalus, į kuriuos nedelsdama įsisiaučiau. Jis atsisėdo už manęs ir įjungė variklį. Propeleris užė mūsų užnugaryje, sparnas buvo iškilęs virš galvos. Kai variklio sūkių skaičius išaugo, mažoji skraidyklė sudrebėjo ir nuo platformos krašto nėrė žemyn. Regis, aš cyptelėjau. Neilgai trukus pirmgalis pakrypo į priešingą pusę, ir orlaivis šovė dausosna. Man sutraukė skrandį. Veidą gairino vėjo gūšiai. Švarkelio apykaklė aplipo sprandą ir sukietėjo. Nė nežinojau, kad ji sugeba taip pakeisti formą.

Aukštyn skriejome netaisyklinga spirale, turbūt todėl, kad nesusidurtume su kopėčiomis-laiptais ir kitomis man nematomomis kliūtimis. Nudūriau akis į žemę. Pamačiau namus bei transporto priemones, bet ne žmones. Danguje, iš pažiūros gąsdinamai arti vieni kitų, lakiojo nedidukai orlaiviai. Aš pajutau, kad oras praretėjo. Kai pagaliau nusklendėme horizontaliai, mano pečius ėmė kaitinti ir akių kampučius apspigino saulės juosta. Link mūsų grėsmingai artėjo priešakinė siena. Žvelgiant iš

tolumos, ji atrodydavo blanki ir neišraiškinga, bet dabar pilkame paviršiuje aiškiai įžiūrėjau vingrius, gigantiškus vamzdžius, mechanizmų spiečius, besisukančius smagračius, slankiojančius stūmoklius, aukštyn žemyn kursuojančius liftus. Pastebėjau ir stačiakampes, šen bei ten juoduojančias ertmes. Link vienos iš jų ir patraukėme. Naiviai tikėjausi, - kaip ir tuomet, kai maniau, jog sugebėsiu užlipti iki saulės juostos, - kad prie jos paprasčiausiai priartėsime, bet į plyšį mes įskridome, nes skylė buvo dviejų šimtų metrų pločio ir mažiausiai trisdešimties metrų aukščio. Dirbtinėje oloje, kuri pasirodė besanti angaras, nusileidome šalia kitų nedidukų orlaivių. Konstantinas padėjo man išsiropšti iš sėdynės. Galbūt atmintis mane apgauna, bet aš lyg ir pasijutau lengvesnė.

- Galvojau, kad skrisime iki galo, - pratariau ramiu balsu, pasistengusi užgniaužti irzlumą.

- Prie pat saulės juostos nėra traukos, - paaiškino Konstantinas. - Todėl kilsime liftu.

Nusekiau jam iš paskos link durų, vedančių į tuščią lifto kabiną - čia nesunkiai būtų tilpę tuzinas žmonių. Už permatomų sienų atsivėrė vaizdas į milžiniškus, tamsioje prarajoje vertikaliai judančius pavidalus, kuriuos protarpiais nutvieksdavo šviesos blyksniai. Durys šnypš-

damos užsidarė, ir liftas ėmė kilti. Taip sparčiai, kad sulinko keliai. Konstantinas griebė man už peties.

- Nesijaudink, pagreitis stipriai neslėgs, - nuramino jis. - Jausies taip, tarsi kažką neštum ant kupros.

Mažumėlę įsižeidusi išsitiesiau ir įbedžiau akis laukan. Žiūrint apačion, man svaigo galva, todėl pažvelgiau aukštyn. Erdvė, kuria judėjome, neatrodė labai gili, palyginti su jos apimtimis. Viršuje ryškėjo šviesos dėmė, neabejotinai priklausanti saulės juostai. Liftas sumažino greitį gerokai švelniau nei jį didindamas. Tuo pat metu suvokiau, kad mano kūnas tapo lengvesnis. Kai pabandžiau atsispirti, nuo grindų stryktelejau per metrą. Iš nuostabos ir džiaugsmo sušukau.

Konstantinas nusijuokė.

- Stverkis į turėklą, - paliepė.

Liftas sustingo ir lyg padvejojęs vėl šovė į viršų. Mes prasmukome pro atvirą liuką arba plyšį. Akimircai mane prispaudė prie sienos. Staiga sumojau, jog pakibau nesvarumo būsenoje. Konstantinas kūliavirsčia nusklendė virš mano galvos. Nuo turėklo atplėšiau pirštus ir sumostagavau rankomis. Sekundei mane ap-

ēmė gąsdinantis pojūtis, kad krentu. Skrandį įniko tampyti mėšlungis, bet jis, laimei, veikiai atlėgo.

- Viskas gerai, - tarė palydovas. - Mes jau atsidūrėme priešakiniame kūgyje. - Konstantinas nusišypsojo, parodydamas akinamai baltus dantis. Čiupo mane už alkūnės, pritraukė prie savo nugaros. Aš tvirtai įsikibau į bendražygio apdarą. Išsišiepęs jis į mane pašnairavo ir atsispyrė nuo sienos. Prasiverdamos durys vėl sušnypštė. Man nudiegė ausų būgnelius. Mes nuslinkome ilgu vamzdžiu. Iš viršaus, pro skylutes arba langelius, smigo šviesos spinduliai. Akys gan greitai įprato prie blausumos. Tiesą sakant, čia buvo ne tamsiau negu eiliniame, prastai apšviestame kambaryje. Tiesus, trijų metrų pločio ir dviejų metrų aukščio vamzdis driekėsi į neįžvelgiamas tolybes, bet nuo jo šakojosi daugybė kitų koridorių. Konstantinas koja stuktelėjo į sieną, ir mes nėrėme į vieną iš šoninių tunelių. Užudžiau žemės, ozono, augmenijos, gyvūnų bei mašinų kvapus. Mudu sparčiai ir stebėtinais mitriais sklendėme įvairiais koridoriais, prijungtais prie salių, kuriose netrūko mechanizmų ir instrumentų, ore pakibusių sodų, degančių lempučių, optinių kabelių, žmonių, skraidančių arba nelyginant bež-

džionės laipiojančių vamzdžiais ir trapios išvaizdos kopėčiomis. Kokio keisto sudėjimo visi buvo - liauni, bet raumeningi, ilgomis galūnėmis ir pasišiaušusiais plaukais. Nuogi kaip naujagimiai, bent jau dauguma, arba apsirengę panašiais aptemptais, ryškiaspalviais kombinezonais. Kai kurie vilkėjo standžius apdarus, primenančius lapo vabzdžio maskuotę, arba šilkinius drabužius išsipūtusiomis rankovėmis ir kelnų klešnėmis. Mane glumino jų vienodumas, o žvelgiant į groteskišką aprangą, skrandį vėl persmelkė pykinimo jausmas.

Užsimerkiau. Kai išdrįsau praplėsti vokus, mes jau buvome pasiekę savo tikslą. Mudu su Konstantinu atsidūrėme didžiausioje uždaroje erdvėje, kokioje man teko tūnoti, neskaitant paties pasaulio. Priešais, kiek akys užmatė, plytėjo glotnios grindys. Kairėje ir dešinėje pusėse jos truputį rietėsi, atkartodamos mūsų pasaulio išlinkius. Iš dalies atgavau apačios ir viršaus suvokimą. Objektas, į kurį perkreipusi kaklą žiūrėjau nuo palydovo nugaros, akivaizdžiai kybojo *aukštybėse* ir smailėdamas pranyko šešėliuose....